

Elsner Carl Friedrich Moritz (1809-1894)

Botanik i dziennikarz

Urodził się 20 listopada 1809 roku w Kartowicach (Kortnitz) w okręgu szprotawskim, w rodzinie młynarza. Początkowo uczył się w wiejskiej szkole w Lesznie Górnym (Oberleschen) koło Szprotawy (Sprottau), później w gimnazjum w Jeleniej Górze (Hirschberg), dokąd przeprowadzili się jego rodzice. Jesienią 1831 rozpoczął na Uniwersytecie Wrocławskim studia filozoficzne, jednak już wkrótce Nees von Esenbeck zainteresował go naukami przyrodniczymi. Po siedmiu semestrach Elsner z braku pieniędzy musiał przerwać naukę. Powrócił wówczas do Jeleniej Góry, gdzie znalazł oparcie w osobie majora von Flotowa, który pomagał mu prowadzić badania botaniczne. Rezultatem tych badań była wydana w roku 1837 praca o florze Karkonoszy i okolic Jeleniej Góry oraz dysertacja doktorska „Synopsis florum Cervi-montanae praemissa est de speciei definitionibus quaestiuncula critica”. Na podstawie tej dysertacji Elsner otrzymał na Uniwersytecie Wrocławskim w lipcu 1839 roku stopień doktora filozofii.

W roku 1840 został członkiem Śląskiego Towarzystwa Kultury Ojczyźnej, zamieszczał drobne doniesienia w publikacjach towarzystwa i przez szereg lat brał udział w posiedzeniach Sekcji Botanicznej. W okresie tym jego stosunki z Neesem von Esenbeck stały się szczególnie zażyłe, dzięki czemu Elsner wszedł w posiadanie wielu cennych rękopisów Neesa oraz jego korespondencji m.in. z Johannem Wolfgangiem Goethe. Na podstawie tych materiałów napisał później wspólną biografię Neesa. Po zdaniu w roku 1841 egzaminu pro facultate docendi odbył roczny staż w Gimnazjum św. Magdaleny we Wrocławiu, w którym od roku 1843 zatrudniony został na stałe. Już na początku lat 40-tych zaangażował się poważnie w działalność polityczną i zajął się dziennikarstwem, redagując „Schlesische Chronik” związaną z „Breslauer Zeitung”.

W roku 1848 został członkiem prezydium Klubu Demokratycznego i delegatem na obrady parlamentu we Frankfurcie nad Menem. W wyniku późniejszych represji znalazł się w roku 1850 wśród 88 oskarżonych w tzw. Procesie Majowym, podczas którego skazany został na dwa lata twierdzy i utratę stanowiska nauczyciela. Udało mu się jednak uciec w przebraniu z Wrocławia i schronić w Londynie, a w tym czasie w wyniku apelacji Trybunał Najwyższy uwolnił go od zarzutów. Nie uchroniło go to jednak od dalszych kłopotów i po powrocie do Wrocławia został w roku 1851 usunięty ze stanowiska nauczyciela przez komisję dyscyplinarną.

Odtąd całkowicie poświęcił się dziennikarstwu, redagując wraz z doktorem Semrauem „Breslauer Morgen-Zeitung”, której sława i znaczenie polityczne sięgały daleko poza granice Śląska. Ponadto pracował we władzach miejskich Wrocławia, działając aktywnie od roku 1864 w Komisji Promenad, a od roku 1878 – w Komisji Szkolnictwa. Cieszył się wielkim poważaniem mieszkańców Wrocławia, którzy żartobliwie nazywali go „starym Elsnerem” i zorganizowali uroczyste obchody jego 80 urodzin oraz 50-lecia jego promocji doktorskiej. Otoczony szacunkiem rodaków zmarł 8 sierpnia 1894 roku.

Ważniejsze prace przyrodnicze:

1837 – Flora von Hirschberg und dem angrenzenden Riesengebirge. Breslau.

1841 – Über für Schlesien neue Pflanzen. *Übers. Arb. Schl. Ges. vaterl. Kultur.*

1842 – Neue Pflanzen für Schlesien. *Ibid.*

1844 – Atlas des Mineralreichs, des Pflanzenreichs und des Thierreichs. Breslau.

1845 – Differenz der empirischen Naturforschung und der Naturphilosophie. Programm des
Magdalenäums. Breslau.

Źródła:

1893. Festschrift zum 250jähr. Jubelfeier des Gymnasium zu St. Maria Magdalena. Breslau. S. 48.
Limpricht G. 1895. Jber. Schl. Ges. vaterl. Kultur 72. Nekrologe. S. 1-4.
Nowack K. G. 1841. Schlesisches Schriftsteller-Lexikon. H. 5. Breslau. S. 20-21.
Teichmann A. 1904. Allg. Deutsche Biogr. 48. S. 339-340.